

ԷԲԱ ԱՐԿԱԴԻԻ ԲԱԲԱՅԱՆ, *աշխարհ. գիտ. թեկնածու, պրոֆեսոր,*
ՀՀ ԳԱԱ Մ. Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության
ինստիտուտի առաջատար գիտաշխատող

ԱՐԱՄ ԱՇՈՏԻ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

Տնտեսագետ, մագիստրանտ

**ՓՈՔՐ ԵՎ ՄԻՋԻՆ ՁԵՌՆԱՐԿԱՏԻՐՈՒԹՅԱՆ ԽՁԱՆՍԱՆ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՈՒՄԸ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ**

Փոքր և միջին ձեռնարկությունները (ՓՄՁ) յուրաքանչյուր երկրի տնտեսական և սոցիալական կայունության հիմնական երաշխիքն են: ՓՄՁ-ները ներկայացնում են արտադրական և վերամշակող ձեռնարկությունները, արհեստները, մանրածախ և մեծածախ առևտուրը, ֆերմերային տնտեսությունները, ծառայությունների և սպասարկման ոլորտը:

Եվրոպական տնտեսական գոտում աշխատատեղերի 2/3-ը ապահովում են փոքր և միջին ձեռնարկությունները՝ տալով ՀՆԱ-ի 40-60%-ը:

ՓՄՁ ոլորտի զարգացումը հնարավորություն է ընձեռում մեղմել անցումային տնտեսություններին բնորոշ տնտեսական և սոցիալական դժվարությունները՝ կայուն պայմաններ ստեղծելով հետագա տնտեսական աճի համար: Վերջին տարիներին Կենտրոնական Եվրոպայի անցումային տնտեսությամբ երկրներում արդյունաբերական գործընթացների անկումն ու դրանով պայմանավորված գործազրկության աճը զգալիորեն մեղմացվեց ՓՄՁ ոլորտում նպատակային քաղաքականության շնորհիվ:

Սակայն, ելնելով ՓՄՁ ոլորտի առանձնահատկություններից, այդ զարգացումը պայմանավորված է դրա զարգացմանն ու աջակցմանն ուղղված պետական քաղաքականության և ռազմավարության առկայությամբ:

ՓՄՁ-ների ռազմավարական կարևորությունը պայմանավորված է հետևյալով.

- ՓՄՁ-ներն առավել փոքր ներդրումների հաշվին և կարճ ժամանակահատվածում կարող են ապահովել զգալի թվով նոր աշխատատեղեր, էապես բարելավելով աշխատանքի շուկայում տիրող իրավիճակը՝ լուծելով մի շարք լուրջ սոցիալական խնդիրներ:
- Հաճախ նոր ՓՄՁ-ների ստեղծմամբ առավել արդյունավետ է ընթանում պարապուրդի մատնված և ոչ շահութաբեր խոշոր ձեռնարկությունների վերակառուցման ու արդիականացման գործընթացը:

- ՓՄՁ-ներն առավել արդյունավետությամբ են օգտագործում տեղական հանքահումքային ռեսուրսները և նվազեցնում երկրի տնտեսության կախվածությունը ներմուծումից:
- ՓՄՁ-ներում համեմատաբար արագ և փոքր ծախսերով են ներդրվում նոր տեխնոլոգիաներն ու նորարարությունները:
- ՓՄՁ-ներում արտադրվող ապրանքատեսակները մրցակցության մեջ են մտնում ներմուծվողների հետ՝ դրանք փոխարինելով տեղական արտադրատեսակներով:
- ՓՄՁ-ները, շնորհիվ իրենց ճկունության, շատ ավելի արագ են հարմարվում շուկայի պահանջներին, յուրացնելով նոր ապրանքատեսակների արտադրությունը և սպասարկման արդիական ձևերը:
- ՓՄՁ-ների զարգացումը տարածաշրջաններում էապես նպաստում է տվյալ երկրում նպատակային քաղաքականության իրականացմանը:
- ՓՄՁ-ների զարգացումը ժամանակակից հասարակության հիմքը կազմող միջին խավի ձևավորման և կայացման գրավականն է:

Ի վերջո, իրենց ռազմավարական կարևորությունից և հետագա զարգացման հնարավորություններից ու առանձնահատկություններից ելնելով ՓՄՁ-ները նպաստում են տնտեսության բոլոր ճյուղերի և ոլորտների աշխուժացմանն ու վերակենդանացմանը:

Հայաստանում շուկայական տնտեսության անցման քաղաքականության իրականացմամբ է պայմանավորված 1991 թվականից սկսված սեփականաշնորհման և ապապետականացման գործընթացը: Այն սկսվեց գյուղատնտեսական հողատեսքերի սեփականաշնորհմամբ և մասնավոր գյուղացիական տնտեսությունների ձևավորմամբ:

Սեփականաշնորհման գործընթացը շարունակվեց առևտրի և սպասարկման օբյեկտների, այնուհետև՝ նաև արտադրական կազմակերպությունների ապապետականացմամբ: Արդյունքում՝ Հայաստանում ձևավորվեց ձեռնարկատիրության մասնավոր հատվածը:

Հայաստանում փոքր և միջին ձեռնարկությունների զարգացման քաղաքականությունը պետք է ուղղվի նշված հիմնախնդիրների հաղթահարմանն ու նպաստի ձեռնարկատիրության զարգացման համար բարենպաստ միջավայրի ձևավորմանը: ՓՄՁ հիմնախնդիրների լուծումը զգալի քայլ կլինի երկրի սոցիալ-տնտեսական առաջընթացի գործում:

ՓՄՁ ոլորտի յուրահատկությունները, նրա ընձեռած հնարավորությունները և միջազգային փորձը թույլ են տալիս վստահորեն խոսել Հայաստանում այդ ոլորտի զարգացման համակարգված պետական քաղաքականության անհրաժեշտության ու հրատապության մասին:

ՓՄՁ զարգացման պետական քաղաքականությունը հիմնված է Հայաստանի Հանրապետության որդեգրած տնտեսական քաղաքականության հիմնական սկզբունքների վրա:

Ելնելով երկրի տնտեսական և սոցիալական առողջացման քաղաքականության մեջ ՓՄՁ-ների հատկացվող դերից, ՓՄՁ զարգացման պետական քաղաքականությունը կոչված է նպաստել հետևյալ նպատակների իրականացմանը: Այն է. փոքր և միջին ձեռնարկատիրության, որպես ժամանակակից տնտեսության կարևոր բաղկացուցիչ տարրի, զարգացման նպատակներն առաջին հերթին առնչվում են տնտեսական դաշտին:

Հայաստանում փոքր և միջին ձեռնարկատիրությունը ներկայացված է հատկապես գործող սահմանափակ պատասխանատվությամբ և փակ բաժնետիրական ընկերություններով, արտադրական կոռպորատիվներով և մասնավոր ձեռնարկություններով:

Այժմ աղյուսակի տեսքով ներկայացնենք, 2016թ.-ի վերջի դրությամբ ՀՀ-ում գործող ՓՄՁ-ները՝ ըստ գործունեության ոլորտների:

Աղյուսակ 1

ՓՄՁ սուբյեկտներն ըստ գործունեության ոլորտների (2016)¹

Անվանում	գերփոքր	փոքր	միջին
Առևտուր	34880	979	145
Ծառայություններ	6072	1217	352
Արտադրություն	6790	1062	289
այլ տարատեսակներ	10713	1004	174

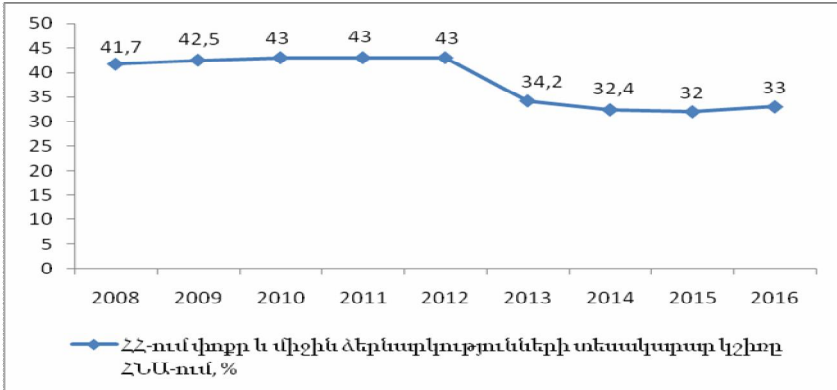
Վերը նշված աղյուսակի տվյալները փաստում են այն մասին, որ առևտրի, ծառայությունների, արտադրության և այլ բիզնեսի ձևերում գերիշխում են գերփոքր ձեռնարկությունները, որը ենթադրում է համապատասխան միջոցառումների իրականացում՝ Հայաստանի մարզերի հավասարաչափ զարգացման ապահովման համատեքստում: Պետք է նշել, որ փոքր և միջին ձեռնարկությունների մեծ մասը գտնվում է Երևանում ու մոտակա մարզերում՝ Կոտայքում, Արմավիրում, Արարատում և այլն:

Փոքր և միջին գործող ձեռնարկությունների քանակը Երևանում կազմում է 33895 ձեռնարկություն (53,25%)՝ Հայաստանում ընդհանուր գործող տնտեսավարող սուբյեկտների քանակի նկատմամբ: Ինչպես հայտնի

¹ Данные официального сайта Национальной статистической службы Республики Армения, <http://www.armstat.am>.

է, փոքր և միջին բիզնեսի զարգացումն ունի մեծ դերակատարում ՀՀ տնտեսության արդիականացման գործում:

ՀՀ-ում փոքր և միջին ձեռնարկությունների տեսակարար կշիռը ՀՆԱ-ում 2016թ.-ին կազմել է գրեթե 33%, ինչի մասին է վկայում ստորև բերված գծապատկերը:

Գծապատկեր 1. ՀՀ-ում փոքր և միջին ձեռնարկությունների տեսակարար կշիռը ՀՆԱ-ում (2008-2016թթ.)¹

Հայաստանում ՓՄՁ-ների զարգացման նպատակային քաղաքականության կիրառման արդյունքում կավելանա վերջիններիս քանակը, հատկապես արտադրության ոլորտում, հետևաբար և զգալիորեն կաճեն արտադրության ծավալները: Դա կփոխհատուցի խոշոր ձեռնարկություններում արտադրության ծավալների անկումը: Հայաստանի ներքին շուկայում գործող տնտեսավարող միավորների թվի աճը կբարձրացնի մրցակցությունը, որի հետևանքով էականորեն կբարձրանա հայրենական ապրանքների որակը: ՓՄՁ-ների քանակի աճը, խթանելով մրցակցությունը ներքին շուկայում, ի վերջո կբարձրացնի վերջինիս տարողունակությունը (ծավալները): Բարձրորակ ապրանքների արտադրությունը կնպաստի ներմուծման ծավալների զգալի կրճատմանը և արտահանման աճին, որի հետևանքով կմեղմվի առևտրային հաշվեկշռի դեֆիցիտը:

Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ փոքր ձեռնարկությունները խոշորների համեմատությամբ հիմնականում ներքին նյութատեխնիկա-

¹ Данные официального сайта Национальной статистической службы Республики Армения, <http://www.armstat.am/am/?nid=82>.

կան ռեսուրսներն են օգտագործում, ՓՄՁ-ների զարգացումը կնպաստի տեղական հումքի առավել արդյունավետ օգտագործմանը, միաժամանակ օպտիմալ և (կամ) նվազագույնի հասցնելով ներմուծվող հումքի ու կիսաֆաբրիկատների ծավալները:

ՓՄՁ զարգացման քաղաքականությունը, պետական համակարգված տարածաշրջանային ծրագրերի իրականացումով կնպաստի մարզերի տնտեսական զարգացմանը, նրանց միջև գոյություն ունեցող անհամամասնությունների հաղթահարմանը, տարածաշրջանների միջև տնտեսական կոռպերացիայի զարգացմանը:

Փոքր և միջին արտադրությունների խրախուսմանն ու զարգացմանն ուղղված նպատակային ծրագրերի իրականացման արդյունքում տեղի կունենա առևտրի ոլորտից ֆինանսական միջոցների մի մասի հոսք արտադրության ոլորտ:

Արագ արձագանքելու համար շուկայի հարափոփոխ պահանջներին, փոքր ձեռնարկությունները, շնորհիվ իրենց բնորոշ տեխնոլոգիական ճկունության և կառավարման համակարգի պարզության, ավելի հեշտությամբ ու ավելի քիչ ներդրումներով կարող են դիվերսիֆիկացիայի ենթարկել (ընդլայնել) իրենց արտադրատեսակները:

Այսպիսով, Հայաստանում ՓՄՁ ոլորտի զարգացման տնտեսական նպատակներն են՝

- արտադրության ծավալների զգալի աճը,
- ստվերային տնտեսության կրճատումը,
- ձեռնարկությունների մրցակցության բարձրացումը,
- հայրենական ապրանքների որակի աճը,
- ներմուծման կրճատումը, արտահանման ծավալների աճը,
- ներքին նյութատեխնիկական ռեսուրսների առավելագույն օգտագործումը,
- մարզերի տնտեսական զարգացումը:

ՓՄՁ-ների վիճակն անմիջականորեն ազդում է երկրում տիրող սոցիալական վիճակի և պետության վարած քաղաքականության վրա:

ՓՄՁ-ների թվաքանակի աճը զգալի թվով նոր աշխատատեղերի ստեղծման հնարավորություն կընձեռի՝ կրճատելով ընդհանուր տնտեսական անկման հետևանքով առաջացած գործազրկությունը: Ձեռնարկատիրության զարգացումը երկրում անմիջականորեն կազդի բնակչության

¹ Бабабян Э.А., Меликян С.С. Развитие предпринимательской деятельности в Республике Армения, с. 40-41, Ереван 2006.

լայն խավերի դրամական եկամուտների աճի վրա և կբարձրացնի նրանց վճարունակությունը:

Փոքր ձեռնարկատիրության զարգացումը Հայաստանում առավել լայն հնարավորություններ կստեղծի անհատի ունակությունների դրսևորման և դրա հավասար պայմանների ստեղծման համար, ինչն ի վերջո կնպաստի Սահմանադրության հիմնական դրույթներից մեկի՝ առցիակական արդարության ամրապնդմանը:

Հայաստանում ձեռնարկատիրության զարգացման համար նպաստավոր պայմանների առկայության դեպքում կնվազի բնակչության արտա-հոսքը, ինչպես նաև կխթանվի ներհոսքը, կբարելավվի երկրի ժողովրդագրական իրավիճակը:

Տարածաշրջանային նպատակային տնտեսական քաղաքականության իրականացման արդյունքում կամրապնդվեն Հայաստանի սահմանամերձ շրջանները:

Այսպիսով՝ Հայաստանում ՓՄՁ ոլորտի զարգացման քաղաքական նպատակներն են՝

- սահմանամերձ շրջանների ամրապնդումը,
- միջին խավի ձևավորումն ու ամրապնդումը,
- պետության միջազգային վարկի բարձրացումը:

Հայաստանում ՓՄՁ աջակցության ժամանակակից ենթակառուցվածքները և գործուն մեխանիզմներն անհրաժեշտ նախապայմաններ են ստեղծել ՓՄՁ հեռանկարային զարգացման համար՝ ուղղված գիտատար և նորարարական արտադրությունների աջակցմանը, տեխնոլոգիաների փոխանցման համար նպաստավոր պայմանների ձևավորմանը և ՓՄՁ սուբյեկտների արտաքին տնտեսական գործունեության ընդլայնմանը:

Հայաստանում ՓՄՁ զարգացման և աջակցության ծրագրերի մշակման ու իրականացման գործընթացում նշանակալի դեր ունեն նաև միջազգային և օտարերկրյա կազմակերպություններն ու դրանց կողմից իրականացվող ծրագրերը¹:

Վերջին տարիներին Հայաստանում մեծ աշխատանք է կատարվել շուկայական տնտեսության պայմաններում ձեռնարկատիրական գործունեության համար անհրաժեշտ միջավայրի ապահովման ուղղությամբ: Հիմնականում ստեղծված է ձեռնարկատիրական գործունեությունը կարգավորող իրավական դաշտը: Միաժամանակ ձեռնարկատիրության և մասնավորապես ՓՄՁ ոլորտներում գերակա ուղղությունների զարգաց-

¹ Бабабян Э.А., Меликян С.С. Развитие предпринимательской деятельности в Республике Армения, Ереван 2006 , с. 52-53 .

ման համար անհրաժեշտ է կիրառել հարկային խթաններ նոր ձեռնարկությունների ստեղծման, նոր տեխնոլոգիաների ներդրման, առևտրային բանկերի միջոցները ձեռնարկությունների ֆինանսավորմանն ուղղելու նպատակով:

Հայաստանում ձեռնարկատերերն իրենց գործունեության և նոր ձեռնարկությունների ստեղծման ժամանակ բախվում են մի շարք հիմնախնդիրների, որոնց մեջ առաջնային տեղ է զբաղեցնում ֆինանսականը: Փորձագիտական հետազոտությունները հաստատում են, որ ՓՄՁ-ների վարկային ու ֆինանսական աջակցությունը խիստ սահմանափակ է և անբավարար: Հատկապես ակնհայտ է փոքր և միջին ձեռնարկությունների ֆինանսավորման հարցերում պետական օժանդակության բացակայությունը:

Միաժամանակ առկա է գործող ֆինանսավորման աղբյուրներին ՓՄՁ սուբյեկտների անհասանելիությունը: Դա հիմնականում բացատրվում է.

- վարկերի տոկոսադրույքների բարձր լինելով,
- միջինժամկետ և երկարաժամկետ վարկերի գրեթե բացակայությամբ,
- վարկերի դիմաց տրամադրվող երաշխիքների բացակայությամբ,
- վարկերի գրավային անբավարար ապահովվածությամբ,
- բիզնես ծրագրերի ցածր որակով,
- վարկի ձեռքբերման գործընթացին առնչվող խնդիրներով:

Փոքր և միջին ձեռնարկությունների նկատմամբ պետության կողմից իրականացվող ֆինանսավարկային քաղաքականության հիմնական նպատակը պետք է դառնա ֆինանսական շուկայում ՓՄՁ սուբյեկտների անբարենպաստ վիճակի բարելավումը, ինչպես նաև առանձին, ռազմավարական կարևորություն ունեցող ծրագրերի ֆինանսավորումը:

ՓՄՁ ֆինանսավորման հետ կապված հիմնախնդիրների լուծման գործում կարևորագույն քայլ կհանդիսանա վարկերի երաշխավորման համակարգի ձևավորումը՝ ՓՄՁ վարկերի կառույցի ստեղծման ճանապարհով: Անհրաժեշտ է ներդնել վարկային նոր ավանդական և ոչ ավանդական սխեմաների կիրառման մեխանիզմներ՝ ձեռնարկությունների ֆինանսավորման պայմանների բարելավման համար:

ՓՄՁ զարգացման պետական քաղաքականության և ծրագրերի իրականացման ֆինանսավորման աղբյուրները պետք է լինեն՝¹

- պետական բյուջեն,
- սեփականաշնորհումից ստացված միջոցները,

¹ Жданкина Ю.А., Агафонова М.С. Современные проблемы развития среднего и малого бизнеса в России, Международный студенческий научный вестник, N1, с. 212-222, 2014.

- վարկերի երաշխավորման դիմաց ստացված վճարները,
- միջազգային և օտարերկրյա դոնոր-կազմակերպությունների հատկացումները,
- նվիրատվությունները և այլն:

Համակարգի բաղկացուցիչ մաս պետք է կազմի ՓՄՁ-ներին վարկային երաշխիքների տրամադրող համապատասխան կառույցը և փորձագետների խորհուրդը:

ՀՀ սոցիալ-տնտեսական և քաղաքական զարգացման կարևորագույն ուղղություններից է Հայաստանի մարզերի միջև դրանց անհամամասնությունների հաղթահարումը: Հայաստանի յուրաքանչյուր մարզ առանձնանում է ինչպես աշխարհագրական առանձնահատկություններով, այնպես էլ տնտեսության, հատկապես արդյունաբերության և դրա որոշակի ճյուղերի առկայությամբ պայմանավորված յուրահատկություններով:

ՓՄՁ հիմնախնդիրները մարզերում կարելի է բաժանել.

1. Ենթակառուցվածքային՝ կապված ճանապարհների, տրանսպորտային ու հեռահաղորդակցության միջոցների, թերզարգացվածությամբ և (կամ) բացակայությամբ:
2. Բիզնես խորհրդատվության, մենեջմենթի, մարքեթինգի, ուսուցման և տեղեկատվության մատչելիության գործոնը:
3. Ֆինանսների անմատչելիության գործոնը, որն առավել զգալի է մարզերում:
4. Սպասարկման ոլորտի ու հյուրանոցային տնտեսության բացակայությունը և թույլ զարգացած լինելը:

Պետական քաղաքականությունը պետք է ապահովի յուրաքանչյուր մարզի նկատմամբ տարբերակված մոտեցում՝ պետական նպատակային ծրագրերի իրականացման առումով:

Մարզերում ՓՄՁ-ների զարգացման առաջնային ուղղություններից կարող է դառնա արհեստագործությունը, քանի որ այն Հայաստանում հարուստ է ավանդույթներով՝ տեքստիլ, կարի, կաշվի-կոշիկի, քարի (նաև թանկարժեք և կիսաթանկարժեք) մշակման, ձեռագործ գորգագործության, փայտի փորագրության, հախճապակու, ճենապակու, թանկարժեք ու կիսաթանկարժեք մետաղներից զարդերի արտադրության և գեղանկարչության բնագավառում: Արվեստի նմուշները, հատկապես հուշանվերները, ունենալով ազգային դիմագիծ, նաև պետք է կազմեն զբոսաշրջության զարգացման քաղաքականության և ռազմավարության բաղկացուցիչ մաս: ՀՀ կառավարության դերն այստեղ կայանալու է նրանում,

որ խրախուսի արհեստագործական «կլաստերների» ստեղծումն ու զարգացումը: Նախկին, պարապտրդի մատնված արտադրական տարածքները, որոնք ներկայումս չեն օգտագործվում, կարող են հատկացվել արհեստանոցներին:

Հայաստանի տնտեսության համար գերակա ուղղություններ են համարվում բարձր տեխնոլոգիական, նորարարական ներդրումներով, տեղեկատվական տեխնոլոգիաներ օգտագործող ձեռնարկությունները: Սակայն առանձին վերցրած փոքր ձեռնարկությունների համար, հիմնականում իրենց թանկության պատճառով, այդպիսի գործունեության ծավալումը գրեթե անմատչելի է: Ձեռնարկության զարգացման համար այս հույժ կարևոր հնարավորություններից օգտվելու համար անհրաժեշտ է ստեղծել բիզնես գեներատորներ, տեխնոպարկեր, արդյունաբերական գոտիներ: Դրանք կոլեկտիվ հնարավորություններ են ընձեռում այն դեպքերում, եթե առանձին ձեռնարկությունների համար այս կամ այն ծառայությունը մատչելի չէ:

Հաշվի առնելով ՀՀ տնտեսության ներկայիս վիճակը՝ փոքր ու միջին բիզնեսի զարգացման խթանման, ազգաբնակչության կենսամակարդակի բարելավման և կայուն տնտեսական աճի ապահովման համար առաջարկվում է հետևյալը.

- պետական մակարդակով ՓՄՁ ոլորտի ընկերությունների ներդրումային գործունեության խթանումը,
- ՓՄՁ ոլորտի ընկերությունների կողմից թողարկվող արտադրանքի ինքնարժեքի նվազեցումը՝ ընկերությունների տեխնիկատեխնոլոգիական վերազինման միջոցով,
- ԵԱՏՄ անդամ-երկրների առաջատար ընկերությունների հետ ՀՀ ՓՄՁ ոլորտի ընկերությունների գործունեության ակտիվացումը,
- ՓՄՁ ոլորտի ընկերությունների մարքեթինգի համակարգի կատարելագործումը,
- ՓՄՁ ոլորտի ընկերությունների գործունեության խթանման նոր գործիքների և մեխանիզմների մշակումն ու ներմուծումը մակրո և միկրո մակարդակներում:

Այսպիսով, փոքր և միջին բիզնեսի զարգացման խթանումն ունի կարևոր ռազմավարական նշանակություն ՀՀ տնտեսության համար, հետևաբար, տվյալ ոլորտի զարգացման ուղղության ընտրությանն անհրաժեշտ է մոտենալ առավելագույն պատասխանատվությամբ:

ՓՈՔՐ ԵՎ ՄԻՋԻՆ ԶԵՌՆԱՐԿԱՏԻՐՈՒԹՅԱՆ ԽԹԱՆՄԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՈՒՄԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

ԷԲԱ ԱՐԿԱԴԻԻ ԲԱԲԱՅԱՆ, *աշխարհ. գիտ. թեկնածու, պրոֆեսոր,
ՀՀ ԳԱԱ Մ. Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության
ինստիտուտի առաջատար գիտաշխատող*

ԱՐԱՄ ԱՇՈՏԻ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

Տնտեսագետ, մագիստրանտ

Համառոտագիր: Փոքր և միջին ձեռնարկությունները (ՓՄՁ) յուրաքանչյուր երկրի տնտեսական և սոցիալական կայունության հիմնական երաշխիքն են: ՓՄՁ-ները ներկայացնում են արտադրական և վերամշակող ձեռնարկությունները, արհեստները, մանրածախ և մեծածախ առևտուրը, ֆերմերային տնտեսությունները, ծառայությունների և սպասարկման ոլորտը:

Եվրոպական տնտեսական գոտում աշխատատեղերի 2/3-ը ապահովում են փոքր և միջին ձեռնարկությունները՝ տալով ՀՆԱ-ի 40-60%-ը:

ՓՄՁ ոլորտի յուրահատկությունները, նրա ընդհանուր հնարավորությունները և միջազգային փորձը թույլ են տալիս վստահորեն խոսել Հայաստանում այդ ոլորտի զարգացման համակարգված պետական քաղաքականության անհրաժեշտության և հրատապության մասին:

Բանալի բառեր. *փոքր, միջին, ձեռնարկատիրություն, երկիր, միջազգային փորձ, տնտեսական, սոցիալական, մանրածախ, մեծածախ, առևտուր, ծառայություններ, սպասարկման ոլորտ:*

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ПОЛИТИКИ СТИМУЛИРОВАНИЯ МАЛОГО И СРЕДНЕГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В РА

ЭБА АРКАДЬЕВНА БАБАЯН, *к.географ.н., профессор
ведущий научный сотрудник Института экономики им. М.Котаняна НАН РА*

АРАМ АШОТОВИЧ ГЕВОРГЯН

экономист, магистрант

Аннотация: Малые и средние предприятия являются основным гарантом экономической и социальной стабильности любой страны. МСП представлены производственными и перерабатывающими предприятиями, промыслами, объектами оптовой и розничной торговли, фермерскими хозяйствами и сферой услуг.

В Европейской экономической зоне 2/3-их всей занятости обеспечивают малые и средние предприятия, дающие порядка 40-60% ВВП.

Особенности сферы МСП и их возможности, а также международный опыт позволяют с уверенностью утверждать о необходимости развития и совершенствования в Армении данной сферы, на основе регулирующей государственной политики.

Ключевые слова: *малое, среднее, предпринимательство, страна, международный опыт, экономический, социальный, оптовая, розничная, торговля, услуга, сфера обслуживания.*

IMPROVEMENT OF THE POLICY AIMED AT STIMULATING SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTREPRENEURSHIP IN ARMENIA

EBA ARKADI BABAYAN, *Candidate of Sciences (Geography)*

Leading Research Associate, M. Kotanyan Institute of Economics

National Academy of Sciences, Republic of Armenia

ARAM ASHOT GEVORGYAN, *M.A. in Economic*

Economist, Graduate student

Abstract: Small and medium-sized enterprises are the main drivers of the economic and social stability in any country. The SMEs represent the following industries of the economy: industry including manufacturing; wholesale and retail trade, agriculture, services.

In the European economic zone, the two third of employment is ensured by the small and medium-sized enterprises accounting for 40-60% of the GDP.

The specifics and the opportunities of the SME sector, and the international best practices permit us to stress the need and urgency for a systemic and coordinated state policy to ensure the development of the sector in Armenia with confidence.

Keywords: *Small, medium-sized, entrepreneurship, country, international practice, economic, social, wholesale, retail, trade, service, the services industry*